ОСОБЛИВОСТІ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОХОРОНИ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ

ТЕРЕЩУК Олександр Дмитрович - кандидат юридичних наук, начальник ГУМВС України в м. Києві

В статье исследована специфика информационного обеспечения охраны общественного порядка. Автором рассмотрена природа таких понятий, как информация, информационное обеспечение, информационная система. На основе анализа особенностей информационного обеспечения субъектов охраны общественного порядка приведены предложения по улучшению отдельных его составляющих.

Ключові слова: інформація, інформаційне забезпечення, охорона громадського порядку, інформаційна система.

Постановка проблеми

Для сучасного суспільства характерними є процеси стрімкого зростання потоків та обсягів інформації, ускладнення механізмів управління ними у будь-яких сферах соціального життя. Інтегральні процеси в міжнародному співробітництві, глобалізація світу з її тенденцією до універсальності, проблема міжнародної й національної безпеки, захист прав і свобод людини, боротьба зі злочинністю і охорона громадського порядку вимагають належного інформаційного забезпечення. Інформаційне забезпечення є однією з найважливіших функцій управління, власне, сам процес управління неможливий без інформації. «Без інформації немає процесу управління, без неї неможливо сформулювати цілі управління, оцінити ситуацію, визначити проблеми, спрогнозувати розвиток подій, підготувати управлінські рішення, проконтролювати їх виконання. Сфера охорони порядку є надзвичайно динамічною, комплексною, вона потребує постійного вдосконалення, взаємодії правоохоронних структур, що можливо тільки при належному інформаційному забезпеченні» [1, с. 283].

Таким чином, інформаційне забезпечення суб'єктів охорони громадського порядку являє собою сукупність органічно поєднаних між собою елементів діяльності щодо визначення змісту, обсягів, якості інформації, необхідної для здійснення заходів з охорони громадського порядку, а також заходів щодо збирання, накопичення, систематизації та обробки такої інформації шляхом застосування різних методик і технологічних засобів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Дослідженням окремих аспектів проблематики інформаційного забезпечення суб'єктів охорони громадського порядку в тих чи інших межах присвячували увагу в своїх дослідженнях такі вітчизняні правознавці, як Арістова І.В., Бандурка О.М., Кальман О.Г., Комлєв Ю.Ю., Паньонко І.М., Плішкін В.М., Подоляка А.М., Погорілко В.Ф., Тюнін В.І. та інші. Водночас, означена сфера досліджень розвивається настільки бурхливо, що комплексне, глибоке опрацювання всіх її складових безумовно вимагає подальшої наукової роботи в цьому напрямку.

Основний зміст публікації

У цілому, сфера охорони громадського порядку має складну систему, яка включає в себе різноманітні види суспільних відносин, пов'язаних зі здійсненням безпосередньо заходів з охорони громадського порядку, боротьби зі злочинністю, розкриття і розслідування злочинів, захисту об'єктів незалежно від форм власності, забезпечення безпеки дорожнього руху і пожежної безпеки, виправлення і перевиховання засуджених, реалізацію запобіжних заходів і профілактики правопорушень тощо. При цьому організація діяльності по реалізації функцій суб'єктів охорони громадського порядку на будь-якому з зазначених напрямів у принципі неможлива без своєчасного, повного і достовірного інформаційного забезпечення. У процесі управління керівники і фахівці суб'єктів охорони громадського порядку постійно оперують інформацією, як необхідним засобом підготовки управлінських рішень та організації їх виконання. За допомогою інформації забезпечується зв'язок між суб'єктом та об'єктом управління, між керуючою та керованою ланками системи управління. Таким чином без інформації процес управління не може здійснюватись у принципі. Без неї неможливо сформулювати цілі управління, проаналізувати ситуацію, визначити проблеми, підготувати й документально оформити управлінські рішення, організувати їх виконання та забезпечити процес контролю. Оскільки охорона громадського порядку є надзвичайно розгалуженою, динамічною, комплексною та багатофункціональною діяльністю різних суб'єктів державного управління, вона зазвичай здійснюється паралельно за різними напрямками із залученням значних сил і засобів, що, у свою чергу, потребує постійного забезпечення обробки величезних масивів інформації, впровадження новітніх інформаційних технологій.

Інформація, як поняття, є одним з найважливіших понять у сучасному правознавстві, теорії управління, численних теоретичних та прикладних науках. Інформація необхідна в державному управлінні, в суспільному житті, в економічній діяльності, навчанні, науці, повсякденному житті людини. І до сьогодні вчені не змогли однозначно визначити зміст і функціональну характеристику поняття «інформація». Так, І.В. Арістова, у своєму дослідженні зазначає: «Сьогодні, як відомо, немає ні в науці, ні в практичній діяльності, ні в суспільно-політичному житті людей поняття, більш поширеного та важливішого, ніж поняття «інформація». Але в той же час немає іншого поняття, з приводу якого велось би стільки дискусій, існувало б стільки різноманітних точок зору щодо його визначення» [2, с. 3]. У сфері охорони громадського порядку, як і в суспільних відносинах загалом, поняття інформація найчастіше ототожнюється з такими поняттями, як «дані», «відомості», «знання», «повідомлення», «база даних», «аналіз», «оперативна обстановка» тощо, воно тлумачиться, виходячи з потреб конкретної соціальної галузі. Виходячи з цього, автор схиляється до визначень, даних І.М. Паньонко «Інформацію, в її життєво-практичному розумінні можна трактувати як відомості, що передаються людьми усно, письмово чи іншим способом, а також знання про ті чи інші явища, процеси, об'єкти тощо. Наукове визначення інформації через поняття «дані» (відомості), «знання» вимагає з'ясування цих понять та їх співвідношення. Дані (відомості) – це зареєстровані за допомогою будь-яких носіїв факти, події (незалежно від того, чи потрібні вони кому-небудь, чи повідомлені вони адресату). Ці ж дані, але вже співвіднесені з певною галуззю їх використання, є знаннями…. Інформація – це знання про стан об'єкта та суб'єкта управління, оточуючого середовища та про результати керуючих впливів» [3, с. 40]. При цьому інформація поступає до учасника процесу комунікації через інформаційні системи «Інформаційна система – це система, яка призначена для збирання, передачі, обробки, зберігання та надання інформації, необхідної для процесу управління, за допомогою якої здійснюється комунікація між суб'єктом і об'єктом управління» [4, с. 57].

Реалізація державного управління в різних сферах суспільного життя вимагає, відповідно, спеціального (галузевого) ін-

формаційного забезпечення, що породжує питання про види і призначення інформації. Загалом інформацію можна розділити за видами, джерелами, галузями, призначенням тощо. Закон України «Про інформацію» виділяє за змістом такі види інформації, як інформація про фізичну особу; інформація довідково-енциклопедичного характеру; інформація про стан довкілля (екологічна інформація); інформація про товар (роботу, послугу); науково-технічна інформація; податкова інформація; правова інформація; статистична інформація; соціологічна інформація [5]. Інформаційне ж забезпечення являє собою комплекс організаційних, правових, технічних, технологічних заходів та методів, котрі забезпечують у процесі управління і функціонування системи інформаційні зв'язки її елементів, оптимізують та поглиблюють їх взаємодію. При цьому в інформаційному забезпеченні зазвичай бувають задіяні різні компоненти: персонал, інформація, відомості, організаційні і технічні засоби, методи, процедури та способи обробки інформації, зв'язки інформації, носії інформації. Інформаційне забезпечення, в залежності від ступеня розгляду, може охоплювати як увесь процес управління, так і окремі його складові: планування, організацію виконання, контроль діяльності об'єкта управління, підготовку нових управлінських рішень, оцінку ефективності управління. Відповідно, вибір рівня й обсягів інформаційного забезпечення, джерел, каналів, характеру інформації (відкрита чи закрита) залежить виключно від поставленої мети.

- Ефективність використання інформації значною мірою залежить від способу її передачі та сприйняття, у зв'язку з чим можна виділити наступні види інформації: візуальна (передається і сприймається у вигляді зображення);
- аудіальна (передається звуками);
- тактильна (сприймається відчуттями);
- смакова (сприймається органами запаху і смаку);
- технічно-орієнтована (передається, обробляється і поширюється електронно-обчислювальною технікою, електронним обладнанням)

У рамках виконання покладених на нього функцій державне управління у сфері охорони громадського порядку використовує всі перелічені види інформації. У силу розмаїття і складнощів вирішуваних суб'єктами охорони громадського порядку завдань, їм потрібна різноманітна інформація, основну частину якої можна отримати лише в процесі активного і професійного її пошуку. При цьому суб'єкт управління не тільки надсилає об'єктові управління необхідну інформацію, але й постійно дбає про покращення процесу її надходження, організовує її збирання, обробку, спонукає до цього об'єкт управління.

На сучасному етапі розвитку інформаційних систем загальноприйнятні донедавна засоби та канали отримання інформації, такі як листи і повідомлення громадян, громадських та державних організацій, повідомлення преси та радіо, вже є недостатніми. Нагальним і назрілим є впровадження сучасних інформаційних технологій, застосування інтернет-ресурсів, таких як електронні соціальні мережі, бази обміну файлів, сайти корпоративного та персонального характеру. Не останню роль у руслі вдосконалення процесу збору інформації щодо потенційних/вчинених правопорушень та небезпечних ситуацій можуть відіграти проекти громадської ініціативи, такі як «Стоп хам» та інші подібні. Звісно ж, застосування інформації, отриманої з таких джерел, перш за все вимагає перевірки на достовірність і вимагає детального дослідження, але сам факт розвитку такого джерела отримання інформації суб'єктами охорони громадського порядку, високий рівень оперативності при невисокій ресурсозатратності, безперечно, заслуговує на окрему увагу дослідників у цій царині.

Висока ефективність використання інформації дозволяє не лише розширити поле зору практичних працівників служби охорони громадського порядку, але й допомагає їм краще розібратися в особливостях оперативної обстановки, вивчити тенденції і закономірності розвитку злочинності, причин та передумов її виникнення, осо-

бливостей суб'єктів, які вчинили злочин, розробляти та реалізовувати відповідні заходи протидії та навіть запобігання правопорушенням. Інформація є базою для висунення версій при розслідуванні злочинів, планування оперативно-слідчих заходів, організації службової діяльності. Інформаційне забезпечення дозволяє організувати взаємодію між різними підрозділами правоохоронних органів, встановлювати взаємозв'язок між окремими явищами і подіями, комплексно визначати цілі охорони громадського порядку в державі, регіоні, окремому населеному пункті, визначати потреби в матеріально-технічних, фінансових, кадрових ресурсах.

Загалом, інформація суб'єктами охорони громадського порядку використовується у двох напрямках: зовнішньому і внутрішньому. Зовнішній напрям забезпечує вплив на стан правопорядку в країні шляхом виконання головних правоохоронних функцій (безпосередньо охорона громадського порядку, попередження і розкриття злочинів, розшук і затримання правопорушників, впровадження дізнання й адміністративного провадження, досудове слідство, забезпечення дорожнього руху, пожежної безпеки, виконання вироків тощо). Внутрішній напрям втілює в собі створення ефективного режиму діяльності суб'єктів охорони громадського порядку (планування, організація інформаційно-аналітичної роботи, робота з персоналом, матеріально-технічне забезпечення, статистична звітність, контроль за виконанням рішень). При цьому всі види інформації складають інформаційну систему, організаційно оформлену сукупність інформаційних потоків, документів, каналів зв'язку і технічних засобів, які забезпечують управлінський зв'язок між елементами управління з метою її раціонального функціонування. Інформаційна система суб'єктів охорони громадського порядку характеризується наступними ознаками: призначенням інформації, обсягом інформації в елементах її згрупування чи масивах інформації, джерелами інформації, величиною її потоків, пропускною можливістю і надійністю каналів інформаційної системи, які проявляються у безвідмовності її функціонування, своєчасністю збирання, передачі та використання інформації, оперативністю в інформаційній роботі, пошуковими можливостями інформаційної системи. Основною метою інформаційного забезпечення охорони громадського порядку є забезпечення можливості прийняття належних управлінських рішень на основі аналізу і максимально повної обробки усієї зібраної інформації. Інформаційне забезпечення здійснюється в кілька етапів, включає в себе: збір первинної інформації, накопичення, розподіл між структурними підрозділами органів управління та їх працівниками, вивчення її з різних сторін, обробку, виведення висновків, підсумків, формування управлінських рішень, доведення їх до виконавців, організацію контролю за виконанням рішень. Основними шляхами забезпечення інформацією всіх етапів є встановлення прямих вертикальних (згори вниз) і зворотних (знизу вгору) інформаційних зв'язків, а також горизонтальних зв'язків між окремими паралельними елементами системи.

Окремо уваги заслуговує такий напрям використання інформації суб'єктами органів громадського порядку, як зв'язки з громадськістю. Адже суб'єкти охорони громадського порядку використовують інформацію не тільки для заходів забезпечення громадської безпеки і боротьби зі злочинністю, але й для зміцнення зв'язків з навколишнім суспільним середовищем. Реалізація управлінських відносин у сфері охорони громадського порядку матиме сумнівну ефективність у випадку відсутності підтримки населення, узгодження позицій з іншими державними органами різних рівнів, обміну інформацією з організаціями різних форм власності і суспільством загалом. У цьому руслі суб'єкти охорони громадського порядку зацікавлені в постійній системній взаємодії з засобами масової інформації, в обміні інформацією, у використанні можливостей засобів масової інформації для правового виховання населення, формування в громадян почуття законослухняності, довіри до правоохоронних органів у цілому та окремих їх представників зокрема. Не менш важли-

АНОТАЦІЯ

У статті досліджено специфіку інформаційного забезпечення охорони громадського порядку. Автором розглянуто природу таких понять, як інформація, інформаційне забезпечення, інформаційна система. На основі аналізу особливостей інформаційного забезпечення суб'єктів охорони громадського порядку наведено пропозиції щодо покращення окремих його складових.

SUMMARY

In the article the specific information support of public order was investigated. The author considers the nature of concepts such as information, information support, information system. Based on the analysis of the characteristics of information support of the subjects of public order are suggestions for improving its parts.

вим аспектом інформаційного забезпечення у сфері охорони громадського порядку є його застосування при реалізації міжнародного співробітництва правоохоронних органів України. Взаємодія правоохоронних органів різних держав, спрямована на протидію злочинності, стримання зростання міжнародних загроз суспільству передбачає активну співпрацю, у тому числі інтенсивний обмін інформацією.

Висновки

У широкому значенні інформаційне забезпечення охорони громадського порядку є органічною єдністю роботи щодо визначення змісту, обсягів, потоків, якості інформації, необхідної для суб'єкта управління, а також заходів щодо раціоналізації процесів збирання, систематизації, накопичення та обробки такої інформації шляхом використання різноманітних методів, методик і технічних засобів.

Для оптимального використання інформації суб'єктами забезпечення охорони громадського порядку в сучасному світі, для якого є характерним масове впровадження інформаційних технологій, необхідно провести ґрунтовні міждисциплінарні наукові дослідження, на основі яких розробити ряд заходів щодо впровадження новітніх технологій збирання, обробки, аналізу інформації, прийняття управлінських рішень та їх втілення в життя. Окрему увагу варто звернути на сучасні інформаційні системи, такі як соціальні мережі, персональні та корпоративні електронні портали. Доповнити комплекс вдосконалення інформаційного забезпечення суб'єктами забезпечення охорони громадського порядку можна інтенсифікацією взаємодії з громадськими організаціями, засобами масової інформації та комунікації. Все це дозволить органам охорони громадського порядку відповідати вимогам сучасності, бути озброєними проти найдерзновенніших викликів сьогодення.

Література

1. Бандурка О.М. Теорія і практика управління органами внутрішніх справ України : Монографія. – Х., 2004. – 780 с.
2. Арістова І.В. Державна інформаційна політика: організаційно-правові аспекти: Монографія. – Х., 2000. – 256 с.
3. Паньонко І.М. Основи управління в органах внутрішніх справ: Навч. посібник. – Львів, 1998. – 132 с.
4. Жигалов В.Т., Шимановська Л.М. Основи менеджменту управлінської діяльності. – К., 1994. – 223 с.
5. Про інформацію. Закон України: від 02.10.1992 р. № 2657-XII [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2657-12